

בעקבות דגן ועופרת *

אין הנימוס מרשה לי להגיד דברי הער" כה על „דגן ועופרת“, פרי רוחו של הקרוב שלי קשה לי במיוחד לעשות זאת במסיבה זו, שבזכותה נכנסתי בפעם הראשונה למחיצתכם, חברי הצעירים, והרי עדיין לא היתה אף פעם בינינו חליפת דעות. ואל נכון אחיה מן המתמיהים אם אעשה דוקא את נתן שחם נושא ראשון לשיחתנו. ובכך עלי בעצם לסיים. אלא שאין מסרבין לגדול, ומי לנו גדול מציבור? ובכן, אגיד משהו לא על הנושא גומה, אלא בעקבות הנושא, כלומר, בעקבות „דגן ועופרת“, היינו, צקשר לדור ראשון בישראל שהושמה על שכמו המשרה הרמת והמסוככה לזרוע דגן, להחיות את הנפש ולזרוע, אהה, גם עופרת לשם שמירה על הנפש. ובמפורש יותר: בקשר לדור ראשון של סופרים שעפרת ספרא וסיפא תולמת אותם בפועל, לא לשם הפארת המליצה, אלא בתוקף הפארת אדם. ומדור אל דור, רצה לומר, מדור לאי הולך אל דור בא, תנו קשב. אמרתי דור לאי-הולך, לא פליטת-לשון, אני באמת מאמין ובטוח שאין שום דבר הולך... לאי בוד אף בטבע הרוח, ובכן, אין גם דור הולך, הנעתי לנקודה מרכזית ראשונה כשרי חי. הנני אפיקודוס לגבי חלוקת ספירת היצירה הרוחנית לדורות, שונא אני על חלוקה, כל מסיקתא שיסודה ב„גזרתי“, על אהת כמה מוקצה עלי חלוקה המתנקשת

* נאום במסיבת סופרים צעירים.

לפלט פסי מסילת הכרול בין בחרי כשרי וערובות נשמת, הנני קשור לאבות-אבותי ולכניי-בני ולא אתן שיעשו בי החך להטיל פילוג ביני ובין כל אשר לי בעבר ובעתיד. אגיד לכם את האמת: אפילו הספה הגרי אורגנית של המושב שלנו בערב הזה אינה לרוחי, רואה אני שני חדרים ובהם שני שיכונים נפרדים זה מזה לחלוטין. בחדר אחד נצטופפו בני דורי, ואילו בחדר השני שמנגד נתחפרו כל הצעירים, בחינת עזרת גברים ועזרת נשים, שאסור, כידוע, לבני המין האחד לחיבנם למחיצתו של המין השני בשעת התפילה. האם גם לנציגי שני הדורות אסור להתפלל במנין אחד, ואף לא חלילה מ„סידור“ אחד? חברים, מה העניינים? איסור זה מי הטיל עלינו שלא לבוא בשום פגע זה עם זה?

סופרים עיקר עיסוקם בסמלים. אף מושב זה נדרש כביכול כמין סמל. לא רק הנזמה של בריחה זה מזה יש כאן, אלא גם תפיסה מוסעית מעיקרה, משל הדורות נצבים כשתי מהות-הסגור, כשני קטבים של הטיבע, או, על כל פנים, כשתי רשויות נפרדות, ואינו כן. אין הדורות נצבים כלל, הם זורמים זה לקראת זה ויוצקים זה מתוך זה. מוחזר לומר: הם נושקים זה את זה. חברי, אני קורא לנשיקת הדורות. מימי לא חשבתי שהאבות לברם זכאים להנך. לדידי גם חבנים רשאים לחנך — את אבותיהם, כמוכן, שני הדורות מצויים לחנך זה את זה ולתחנך זה על ידי זה מבני ומתלמידי

של סופרים, שכל אחת מהן הכריזה על עצמה שהיא השניה והיא הצעירה, וכל המשמרות השניות הללו זרמו ועברו וביצרו לעצמן מי מקום מכובד הרבה ומי מקום מכובד לא כך הרבה אי שם בקרב פמלית הותיקים או הקשישים, שלא להוציא חלילה מפי את המלה המגונה זקנים. ניתן לומר שבמצהלות צעירים אנו אלי זקנה בחפזון נמהר נדרה.

הוא שאמרתי: זרם שוטף, כל אישיות יוצרת היא גולגולת הצפה על פני הורם וכל כמה שהיא מבצרת לה אחיזה בתוך השטף, הזה ואינה מבטלת את מציאותה, כלומר, אינה מטשטשת את דיוקן היחוד שלה, ולא עוד אלא טובעת כמה רישומים משלה בתוך המסכת הכללית של החיים והיצירה, הריהי מעידה על עצמה שכוח צעיר, כלומר, כוח יוצר, טבוע בה מבריתה. לאמיתו של דבר אין להגיד בודאיות על מעורה בתוך כלל האדם, רק במידה שאפשר לומר לדור רכב גל על גבי גל אפשר גם לאהל לו צלח.

יש מתחכמים להתעלם מחיכוכי הדורות ומפנינים לצורך ושלא לצורך את קשרי הזיקה או יחסי הגיגוד שבין זקנים לצעירים. עושה אני תפנית מענין לענין באותו ענין ומגיע ממילא לנקודה ב' של שיהתי. אומר אני: הו, כל צעיר יוקיר פיו ולשונו מלדבר בעסקי צעירות, אפשר לנסח גם כך: איזהו צעיר שאינו יודע כלל בעצמו שהוא צעיר, לעולם אין בעל הנס מכיר בנסו, מכיר או לא מכיר, מכל מקום לשחוק צריך הוא על כך. אין טעם והגיון לעשות את ענין הצעירות דגל או סיממה, על אהת כמה זרם ספרותי, קל וחומר השקפת-עולם, לעיני כבד זרמו כאן בארץ כמה משמרות

מצויים אנו לתרגם תחילה את הסופר הצעיר משפת זמנו, כלומר, מן הסלנג הארצי, לשפת הקבע של כלל הדורות, ורק לאחר כך נגיע, בקירוב, כמוכן, עד תכונתו. כל היננים יש להם אותם הפנים בעיני מי שאינו יוני, וכן אומרים דור הצעירים או המשמרת הצעירה, כאילו כל הסופרים שנולדו בתקופה זו או פלוגית, בת שמיטה או שמיטותים, קורצן מחומר אחד, אל נשפוט בסיסונות, אל גאסוף נשמות כביי צים, שמונים אותן בתריסרים, אין לחקות סופרים, אין משמרות צעירים ואין פמליות מבננים. כל אחד הוא עולם לעצמו, ניגון בפני עצמו, ואין לשער כלל שיש ציר אחד שרוב מנין של צעירים סובבים עליו.

חלילה לפרש את דברי שלא כהלכה כאילו כופר אני לחלוטין במציאותו של משהו טיפוסי הטבוע בכלל נציגיה של תקופה. נכון הוא שקיים אות הזמן, מין רוח התקופה, מעין בת-קול שבה משמשים כל דובריה ודבריה של השעה האהה, האחרונה. אולם אין אות זה אלא אות משנה, אות ראשון במעלה נעוץ בשורש נשמתו של כל פרט, האדם שייך, מסתבר מאליו, לדורה, לקיבוץ שבו הוא חי ופועל, למסלגה שלו החותכת לו הוראות מעשיות ואפילו קובעת עבורו הלכות פסוקות בתורת העיון ובסדר-עולם, הוא כמו כן מקבל השראה מן המקצוע שלו, מן הסדרה שבה הוא מחשל לו כלייקום, אבל יותר מכל הוא שייך לעצמו, וקרוב אצל עצמו, כלומר, אל גלגל המזלות הקבוע ברקיע התכלת או ברקיע הקודר והמעונן שבנפשו. וכן הוא שייך להוריה, כן לאבות אבותיו, לגנני המעמקים של נשמת האבות השוכנים בתר

בו. הוא שייך להמון סחרי הקורות שטברא שית, הוא יונק מאיך-סוף, וכלום מהי יצירה אם לא צמידות היונק אל שד אם כל חי? רוח הוא באנוש המכה עליו: צור את תמונת עולמך, ואילו רוח התקופה אך רוח חולפת היא, ובת-קול הזמן אפילו היא הומה ומהמה בטלה ומבוטלה לגבי קול ההויה הגדולה הנשמע לאזנים בלתי מורגות כקול דממה דקה, לדממה שבקול גאווין ואל נפן תמיד לרעש.

מבחינת התפיסה ההוייתית דוקא רואה אני צדייחוד לשבח במסכת היצירה של קבוצת הסופרים, המכונה לאחרונה, אם לדבר כלשון השיגרה, בשם המשמרת הצעירה.

אתם, חברים צעירים, נפלים לטובה מדור הסופרים הקודם בכך שעברתם ברגל את הארץ, מדדתם אותה בשעלכם, ואילו קוד-מיככם עברו רק בחזון את הארץ ולא חוננו את עפרה בכפות רגליהם אלא בדמיונם. אתם נעמדתם מבריתכם על דוכן הדורות הנבוה, נמצאתם מאליכם רוכבים על גב נחשולי הקדומים בישראל, מזלכם הרכיבי כס על דבשה ההיסטוריה הישראלית החד-שה-הקדומה כדרך שאב אותב מרכיב את ילדו עמו יחד ובהיבוקים על האופגורע, אתם אציפ-רצים כאחשתרני הגורל הישראלי בדהרת אבירים ומגמאים מרחקים גיאוגר-פיים, אם כי לא מרחקים היסטוריים, ועדיין רת העיון ובסדר-עולם, הוא כמו כן מקבל השראה מן המקצוע שלו, מן הסדרה שבה הוא מחשל לו כלייקום, אבל יותר מכל הוא שייך לעצמו, וקרוב אצל עצמו, כלומר, אל גלגל המזלות הקבוע ברקיע התכלת או ברקיע הקודר והמעונן שבנפשו. וכן הוא שייך להוריה, כן לאבות אבותיו, לגנני המעמקים של נשמת האבות השוכנים בתר

זו תהיה צרות-אופק להתעלם מפעלי האבות ולהתנכר להשיגיהם הנדולים, או לעמלם העל-אנושי כמעט ליצור מתוך יסורי-גידי הינום גן-עדן של עברית חיה ויצרתי. הרי דור הסופרים הקודם התך ממש מבשרו והאכיל את השפה השרידה היחידה הנמקה ברעבונה, הצמאה לממשות. דור הסופרים הקודם נטל סרפורייחון ויצר מהם גרשי-ממשות, הוא שר שירים ומהם גילוושה טרוזה של חיים, בזכות האבות זהם אתם אפילו הנכם מדברים פרוזה וגילוושה ממנה שירה של הוי חדש, של ארם ישראלי כן חרין.

נבעתי כפרט אחד של לשון שנעשתה בידי אמנוניו בדור הקודם, אך לשון אינה לשון בלבד, לשון בגימטריה נפש, חיים, עם, ארץ, נוף, מוסר, הגיון, נקיון הביטוי, שהוא אב לנקיון המירות, הדור הקודם ישב על האבנים ליצור בעט הסופר אומה חדשה. כך היה המעשה, כך ולא אחרת, אף ביניהם היו חבלנים מפוצצי גשרים ומפליט-סילות, אף הם היו חיילים בצבא ישראל, אופך אני לכם: הספרות העברית בגולה היחה דרך בורמה לירושלים של מטה ושל מעלה.

לכן ולכן תמה אני תמימה של תמהון כל פעם שאני שומע מפי מבקרים ומעריכים, מפי סופרים צעירים או משתכנים ליד צעירים, לחישה משונה, המנסרת גם הערב במסיבת הזאת, כאילו האינטלקט הוא מום בסופר וכאילו קב של שכל פוטל חס ושלט פרק של יצירה, נדהם אני לשמוע זאת, חושבני שבעלי דעה זו לא הגו אותה ממקור רוחם, אלא חוריים על שיגרת פסלנית מכל הבחינות, שיגרה הנובעת, אמנם, ממקור גרפש של ויטליוס בהמי, אפשר ויש שכל

שהוא טריפה ביצירה, הלא הוא השכל הקטן, הערמומי, הקסנובי, המשמש פיאח נכרית לקרחת שבלב. אולם השכל הגדול הרי הוא אותו דשא טרי חי ורענן הצומח מתוך שדה הרוח אשר ברכו ה, רוח משמע רגש, אמוציה, יצירי-לב חזקים, תבונה חזר נית, דם בוכה וצוחק ורוקד ומנגן וחדר ונוקב תהומות, לתהומם של חיים איכבת גרד בלי אכוקת השכל? הרי בשגעון ייטרף או בעקרונת יחא גידוך כל מי שיכבה את פגורת התבונה לסייר סתם יצרים אפלים ונלמייים.

איני יכול להאריך בענין זה שהוא עמוק ואפל, אף בואר עד לאין שיעור, אומר אני לכם, חברים, כל המלעיו על השכל — זה המפתח לשער החיצון — טען בדיקה שמא אין הוא מבין כלל בהכמת השערים ואף אין לו חלק לא בתכמת התון ולא במהותו של השכל הטוב, עלי לסיים. אמרתי לכם שלא אלך אלא בעקבות „דגן ועופרת“, על עצם הנושא אסור לי לדבר, אף לא מן המידה היא שאני, דוקא אני, אחסוך את העמל הפורה למבקר האוביקטיבי הבא שתתגלגל על ידו הזכות לפענח את הגנוז ב„דגן וער פרת“, ושמא לא תהא זו יחרה בי אם אגיד בכל זאת בשביל שלא אפרוש לגמרי מן הציבור במסיבת הערב, רואה אני את קובץ הסופרים הזה כ„משלס לעומק“, כדברי נתן על סדום, כיצירה ארצי-ישראלית באמת, וכימינו די להגיד: ישראלית, כי ישראל וארץ-ישראל חד הוא, כשם שספרות חיים יופי ואמת, חן ושכל טוב נשוקים יחד.

א. שמוינמן